

BUDAPEST XVI. KERÜLETI IDŐSÜGYI STRATÉGIA

BUDAPEST
2019.

TARTALOMJEGYZÉK

1. AZ IDŐSÜGYI STRATÉGIA MEGHATÁROZÁSA, CÉLJA	3
2. AZ IDŐS KOR	4
3. AZ IDŐS KORÚAK JELLEMZŐI A XVI. KERÜLETBEN	6
5. A XVI. KERÜLETI IDŐSELLÁTÁS BEMUTATÁSA	12
4.1. KÖTELEZŐ ÖNKORMÁNYZATI FELADATOK	13
4.1.1. PÉNZBELI ÉS TERMÉSZETBENI ELLÁTÁSOK	13
4.1.2. SZEMÉLYES GONDOSKODÁST NYÚJTÓ ALAPELLÁTÁSOK	14
4.2. ÖNKÉNT VÁLLALT FELADATOK	17
4.2.1. FŰTÉSI TÁMOGATÁS	17
4.2.2. JELZŐRENDSZERES HÁZI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS	17
4.2.3. NYUGDÍJASOK SEGÍTŐ SZOLGÁLATA	18
4.2.4. KATTINTS NAGYI! PROGRAM	19
4.2.5. EGYÉB, AZ IDŐSEKET TÁMOGATÓ TEVÉKENYSÉGEK, NÉPSZERŰ PROGRAMOK	20
5. AZ IDŐSEK BEVONÁSA A XVI. KERÜLET ÉLETÉBE	22
5.1. IDŐSÜGYI TANÁCS	22
6. A XVI. KERÜLETI IDŐSÜGYI SZERVEZETEK	22
7. STRATÉGIAI TERVEK, CÉLKITŰZÉSEK	23
7.1. JÖVŐKÉP	23
7.2. EGYÜTTMŰKÖDÉSI LEHETŐSÉGEK	26
7.3. A CÉLOK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK ESZKÖZEI	27

1. AZ IDŐSÜGYI STRATÉGIA MEGHATÁROZÁSA, CÉLJA

2012. az aktív idősödés és a nemzedékek közötti szolidaritás európai éve volt. Ennek apropóján Budapest Főváros XVI. kerület Önkormányzata (továbbiakban: Önkormányzat) a 192/2012. (V. 9.) Kt. határozatával megalkotta az Idősügyi Stratégiát (továbbiakban: Stratégia).

Az Önkormányzat 2018-ban a jogszabályi kötelezettségének eleget téve új Helyi Esélyegyenlőségi Programot alkotott, melynek intézkedési terve az idősök kapcsán megállapította, hogy „Az idősügyi stratégia egy olyan dokumentum, mely segítséget nyújt az idősök számára nyújtott szolgáltatások/támogatások tervezett, koncepcionális kialakításához, fejlesztéséhez, végrehajtásához. Az Önkormányzat rendelkezik idősügyi stratégiával, de azt 2012-ben alkotta meg. Az alátámasztó információk elavultak. Időszerű a dokumentum felülvizsgálata, új stratégia kialakítása.” Ennek alapján célként fogalmazta meg a Stratégia felülvizsgálatát, mely megalapozhatja, hogy célzottabb segítségnyújtás valósulhasson meg. Jelen Idősügyi Stratégia e célkitűzésnek tesz eleget.

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szoc. tv.) 92. § (3) bekezdése szerint az Önkormányzat kötelező feladata volt (először 2004-ben) megalkotni szociális szolgáltatástervezési koncepcióját (továbbiakban: SZTK), melyet két évente december 31-éig felülvizsgál.

Az SZTK arra hivatott, hogy kijelölje azokat az irányokat, amelyek alapján a szolgáltatási stratégiák, operatív programok, fejlesztési projektek megfogalmazódnak. Meghatározza azt a fő szakmai, gazdasági irányt, amelyhez kapcsolódnia kell a programoknak. Feladata hogy kijelöljön felfogásmódokat, nézőpontokat, elgondolásokat. A teljes rendszert nézve határozza meg annak fontosabb színtereit. Az SZTK-ban megfogalmazottak szerint a kerületi szociálpolitika célcsoportjai között szerepelnek az időskorúak, kiemelve az egyedülállókat, akik a kerület sajátosságai alapján általában családi házat tartanak fenn alacsony nyugdíjuktól, és egyéb (pl. egészségügyi) hátrányokkal is küzdenek.

Az idősügy természetesen nemcsak a szociálpolitikára épít, és nemcsak a szociális problémákkal hivatott foglalkozni, hanem foglalkozik az egészségügyi kérdésekkel, a családi kohézió témakörével, és keresi az együttműködési pontokat az oktatási ágazattal is.

Az SZTK készítésekor az Önkormányzat kikérte az érintett csoportok véleményét egyrészt az őket érintő problémák megfogalmazásában, másrészt az arra adott önkormányzati válaszok kialakításában, egyben a civil kontroll intézményét is megeremtve ezzel.

A kerület időspolitikájára jellemző, hogy a jogszabály szerint kötelező, és önként vállalt szolgáltatásokat is úgy fejlesztjük, alakítjuk, hogy vagy az érintettek véleményét kérjük, vagy alapvetően az ő felvetésükre reagálva hozunk létre lehetőségeket. Amikor arra alkalom adódik, meghallgatjuk és meghalljuk az idősök problémáit, igényeit, szándékait, elvárásait. Mindez előfeltétele annak, hogy azokra érdemben reagáljunk, illetve, hogy megfogalmazzunk célkitűzéseket.

A Budapest Főváros XVI. kerületi Önkormányzat egyetért a Nyugdíjasok Országos Képviselete 2010. évi felhívásában foglaltakkal, miszerint cél és feladat

- az idősödés pozitív felfogásának érvényre juttatása,
- az időskorúak diszkriminációjának csökkentése,
- az idősökben meglévő képességek megőrzése, az időskorúak társadalmi erőforrás szerepének tudatosítása a helyi társadalomban,
- a különböző generációk közötti egyezség megteremtése,
- a jó gyakorlatok átvétele más időspolitikákból,
- az élethosszig tartó tanulás igényének megteremtése, és az ehhez szükséges feltételek megteremtése.

Az **időskorúak** a hagyományok, szokások, értékek, bölcsesség továbbörökítői. Kapcsolatot jelentenek a generációk között, szimbolizálva, hogy honnan ered a család. Példaképek a fiatalabb generációk számára, és segítséget nyújtanak, megoldást mutatnak problémák esetén.

A **Stratégia** Budapest XVI. kerületében élő idősök és családjaik problémáira, jellegzetes élethelyzeteire reagálva kíván legalább két évre célokat, irányvonalakat meghatározni. Ezen irányvonalak mentén alakul az idősök által igénybe vehető szolgáltatások rendszere, és realizálódik az Önkormányzat és az idősügyi szervezetek aktív kapcsolata. Általános célok fogalmazódnak meg, melyekre a konkrét végrehajtási technikák épülhetnek.

A Stratégia megalkotását indokolja továbbá, hogy a társadalom, így a XVI. kerület lakossága is idősödő, nő a születéskor várható élettartam.

A kerületi Stratégia magában foglalja az Idősügyi Nemzeti Stratégia megvalósításában való részvétel célját, de annak csak azokat az elemeit részletezi, melyek helyi szinten kezelhetőek.

A Stratégia foglalkozik az idősödő, és az idős korcsoport helyzetével egyaránt.

2. AZ IDŐS KOR

Az emberiség története során folyamatosan változott az időskorról és az öregekről alkotott nézet. Jelen felgyorsult társadalmunkban az aktív idős kor hosszának kitolódása jellemző. Az idősökkel kapcsolatos nézeteket is aktuálisan ehhez kell igazítani, formálni kell az egész társadalom hozzáállását.

Az időskor alsó határának tekinthetünk egy demográfiai adatot társadalmi, vagy jogszabályi megállapodás alapján. Ilyen lehet például a nyugdíjkorhatár elérése. Ez a megközelítés kapcsolódhat egy olyan szociálpszichológiai szemlélethez, ami az aktív kor végeztével a családi életciklusok alapján határozza meg a korcsoportokat, és így az idős kort ahhoz köti, amikor a gyerekek kirepülését és a munkában töltött időszak befejezését követően a házaspárnak új tevékenységekkel kell megtöltenie életét, és újra kell építeni saját kapcsolatukat, feladataikat. Az eddigi szempontok egy statisztikai adathoz köthetők, de korántsem biztos, hogy a nyugdíjas kor elérése az

aktivitás elvesztését is jelenti, így nagy kérdés, hogy beszélhetünk-e ténylegesen idős korról. Ennek a kérdésnek a súlya felerősödik a „Nők 40” program bevezetésével, melynek következtében minden szempontból aktív, idősnek bizonyosan nem tekinthető csoport jelenik meg a nyugdíjasok körében.

Mindezt nehezíti az a tényező, hogy az egészségi állapotra vonatkozóan vannak ugyan szabályszerűen megjelenő problémák, amelyek tipikusan az idős korról jelentkeznek, de ezek sem egyértelműek, nem mindenkinél, és nem ugyanakkor jelentkeznek. Általánosításra viszont alkalmasak.

Az idősödés tehát egyszerre biológiai, egészségügyi, mentális és szociális változások folyamata, melyek megfelelő támogató környezetben nem zárják ki a jó életminőséget.

Sikerés és aktív idős kort és öregedést eredményez a minél hosszabb időn át fenntartható egészséges állapot. Ehhez járul hozzá a betegségek megelőzése; az egészséges életmód és táplálkozás; a rossz szokások felismerése és elhagyása; napi- és heti rend szerinti élet, mely mozgást, társas kapcsolatokat tartalmaz; a szellemi frissesség megőrzése érdekében tett szabadidős elfoglaltságok; az aktív élet, melyben minden idős megtalálja helyét, szerepét a családban, kisközösségekben—és a társadalomban. Az aktív idős kor része még a társadalomban való teljes szerepvállalás, a munkavállalás vagy önkéntes munka lehetősége, valamint a teljesen önálló életvitel, a lakókörnyezet, infrastruktúra és informatikai környezet megfelelővé alakításával.

Néhány megközelítés az idős kor meghatározásához:

Egészségügyi szempontból:

Ma már nem azt fogalmazzuk meg, hogy „korfüggő kórosságok és betegségek” jellemzik a korosodást, hanem a gerontológia új megközelítésében, „korban gyakoribbá váló változásokról” szólnunk. Ezek között a változások között a mindenkori esélyek és kockázatok aránya dönti el az öregedés és öregkor életminőségét, ezen belül a „fenntartható egészséget” testileg, lelkileg, társadalmilag egyaránt. Az információrobbanás soha nem tapasztalt „inger-és hírismereti nyomást” gyakorol a mindennapok emberére, gyorsuló nemzedéki, akár évjáratí különbségekkel.¹

Társadalmi szempontból:

A munkaerőpiac szempontjából az idősek a már nem az aktív csoportját képezik a társadalomnak - általánosságban. Azonban az életkor megnövekedésével egyre hangsúlyosabb, hogy az idősek tartalmas, aktív életet élhessenek, hisz nyugdíjas korukban még évtizedek állnak előttük egészségesen.

A gyerekvállalás idejének kitolódásával a család sok esetben később nyújt a nyugdíjasok számára elfoglaltságot, feladatot, ezért előfordul, hogy mire a család biztosítana tevékeny időskort, erre egészségi állapotuk romlása már nem ad lehetőséget.

A nyugdíjas korosztály aktívabb, „fiatalosabb”, mint a néhány évtizeddel ezelőtt. Hátralévő életüket nem az életpálya lefelé irányuló szakaszaként élik meg, hanem tanulni vágyanak, és felfedezni a gyorsan változó világ újdonságait, amelyben élnek.

¹ Prof. Dr. Iván László: A gerontológia újabb eredményei: az egészséges öregedés esélyei és kockázata In: <http://www.medlist.com/HIPPOCRATES/IV/6/381main.htm>

Pszichológiai szempontból:

Az idős kor klasszikusan a veszteségek időszaka. Kezdődik az egyik legnagyobb életforma váltással a nyugdíjazással, vagyis a „munka elvesztésével”, mely eredményezi a napi rutin megváltozását, ami krízishez vezethet. Jelentkezik a fizikai és szellemi képességek hanyatlása, betegségek, szűkülő kapcsolatok, barátok, munkatársak elvesztése, illetve a legnagyobb veszteség, a társ halála. Mindezek a változások új szerepeket, új, eddig ismeretlen élethelyzeteket teremtenek, melyekkel meg kell birkózni.

Szociális szempontból:

Szociális szempontból azokkal a lehetőségekkel, feladatokkal foglalkozunk, melyre az Önkormányzatnak befolyása van. A Stratégia nem tér ki kormányzati hatáskörbe tartozó kérdésekre, hanem azok hatásának vizsgálata mellett a helyben megválaszolható problémákkal foglalkozik.

Szociális segítségnyújtás szempontjából mindenek felett álló cél, hogy az idősek megkapják azt a támogatást, amely életüket könnyebbé teszi, de ehhez lehetőség szerint minél hosszabb időtartamban, saját otthonukban, környezetükben juthassanak hozzá, illetve állapotuknak, lehetőségeiknek megfelelően annyi segítséget kapjanak csak, mely nem eredményezi azt az állapotot, hogy már nem áll érdekükben tenni saját sorsuk, helyzetük előremozdításáért. Cél tehát a konkrét segítségnyújtás mellett a támogató környezet biztosítása, mely célt és a hasznosság érzését biztosítja.

3. AZ IDŐS KORÚAK JELLEMZŐI A XVI. KERÜLETBEN

A **kerület rövid**, néhány szavas **ismertetése** elengedhetetlen ahhoz, hogy lássuk, mik a kerület lakosainak sajátos jellemzői.

Kerületünk öt nagyobb településrészből áll:

- Rákosszentmihály: kezdetben a főváros üdülőtelepe volt, majd köztisztviselők, művészek, és kispolgárok lakóhelyévé, az értelmiség üdülőhelyévé vált.
- Sashalom: a Budapestről kiszoruló kispolgároknak és szakmunkásoknak nyújtott lakóhelyet, megfizethető telek- és ingatlanáiraival.
- Mátyásföld: a gazdag réteg nyári rezidenciája volt előkelő, úri villáival.
- Cinkota: nemzetiségi lakóival, felvidéki tót és szlovák paraszti hagyományáival élesen különbözik a többi településtől.
- Árpádföld: valódi fejlődése csak az 1930-as évekre tehető, ma „Pest Rózsadombjaként” emlegetik.

1950. január 1-én a települések összevonásával lett egy közigazgatási egység a főváros XVI. kerülete.

A létrejött nagyüzemek (Ikarus, EMG, Aranykalász TSZ, Autóalkatrész Gyár, stb.), valamint a szovjet Déli Hadseregcsoport főparancsnokságának működése miatt, a lakosság számának rohamos növekedése az 1980-as évek végére elérte a 70.000 főt. Szükségessé vált a nagyarányú lakásépítés, de a település jellemzőihez igazodva ez nagyrészt családi házas építkezéssel valósult meg.

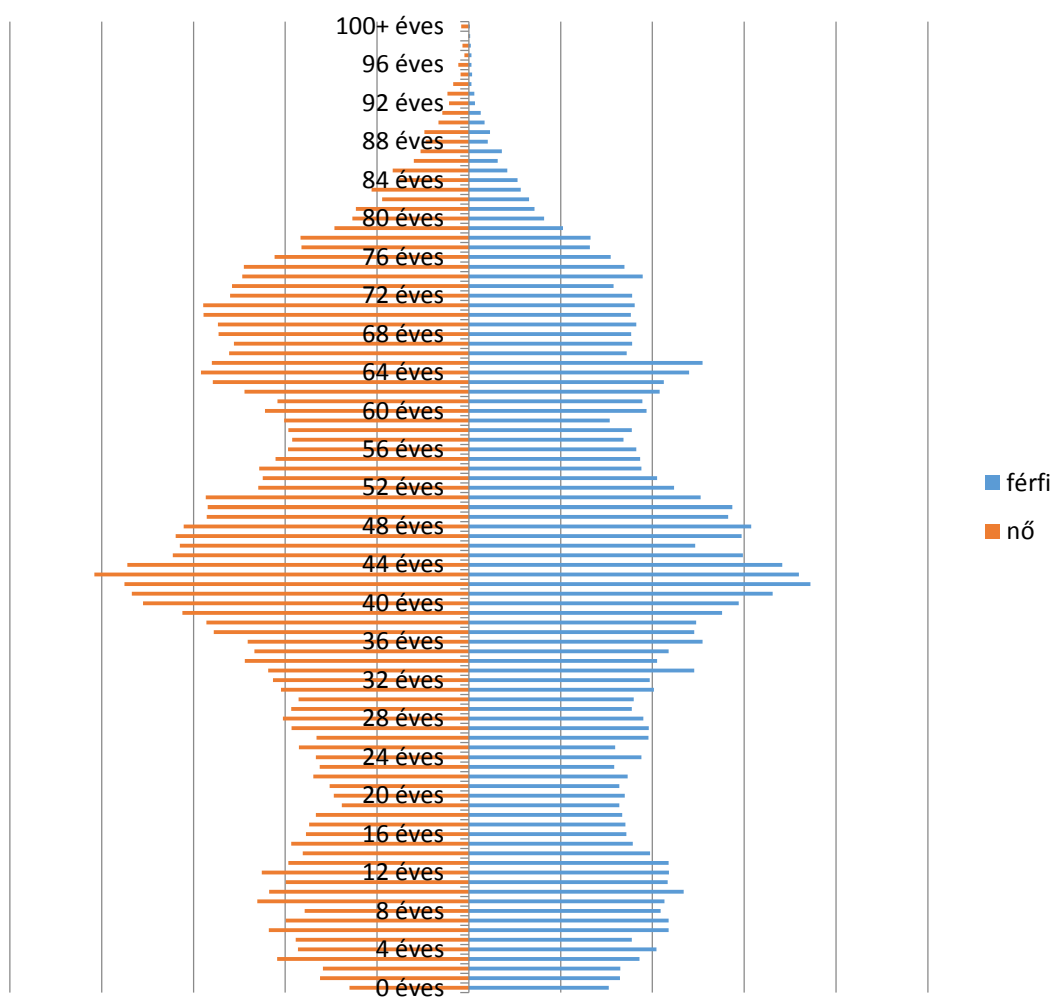
AZ KERÜLET DEMOGRÁFIAI ADATAI, AZ IDŐS LAKOSSÁG GAZDASÁGI, SZOCIÁLIS JELLEMZŐI

1. sz. táblázat: XVI. kerület népességszáma, népsűrűsége (lakónépesség)

Év eleje	Lakónépesség		Egy km ² -re jutó lakónépesség
	Fő	változása az előző évhez képest	
2013	72 516	454	2 163
2014	72 745	229	2 170
2015	73 254	509	2 185
2016	73 622	368	2 196
2017	74 109	487	2 211
2018	74 190	81	2 213

Forrás: Népszámlálás-nyilvántartó

Korfa - 2018., a XVI. kerület állandó népessége, 5 évenkénti bontásban

2. sz. táblázat: A lakónépesség megoszlása korcsoport szerint

<i>Életkor</i>	2013	2014	2015	2016	2017	2018
0-4	3 530	3 467	3 613	3 597	3 574	3 519
5-14	7 267	7 578	7 726	7 957	8 233	8 343
15-19	2 594	2 576	2 560	3 296	3 393	3 495
20-34	13 649	13 287	13 177	12 295	12 111	11 809
35-59	27 608	26 377	26 390	26 561	26 853	27 034
60-X	17 868	19 460	19 788	19 916	19 945	19 990
Összesen:	72 516	72 745	73 254	73 622	74 109	74 190

Forrás: Népszámítások központi hivatala, Népszámítások központi hivatala

3. sz. táblázat: A 60 év feletti állandó népesség megoszlása, 2018.

kor	férfi	nő	összesen	kor	férfi	nő	összesen
60 éves	387	444	831	82 éves	131	189	320
61 éves	378	417	795	83 éves	113	212	325
62 éves	416	489	905	84 éves	106	152	258
63 éves	425	558	983	85 éves	84	166	250
64 éves	480	584	1 064	86 éves	63	120	183
65 éves	509	560	1 069	87 éves	72	105	177
66 éves	344	522	866	88 éves	41	94	135
67 éves	356	512	868	89 éves	46	97	143
68 éves	354	545	899	90 éves	34	66	100
69 éves	365	547	912	91 éves	26	58	84
70 éves	353	578	931	92 éves	13	43	56
71 éves	361	579	940	93 éves	12	47	59
72 éves	356	520	876	94 éves	6	34	40
73 éves	315	516	831	95 éves	7	18	25
74 éves	379	494	873	96 éves	6	23	29
75 éves	339	490	829	97 éves	6	10	16
76 éves	309	423	732	98 éves	4	14	18
77 éves	264	365	629	99 éves	3	1	4
78 éves	265	367	632	100+ éves	2	17	19
79 éves	205	293	498	összesen:	8 242	11 769	20 011
80 éves	164	254	418	teljes			
81 éves	143	246	389	népesség			
				arányában	24,02%	30,25%	27,33%

Forrás: Népszámítások központi hivatala, Népszámítások központi hivatala

A demográfiai adatokból kitűnik, hogy leginkább a gyermekes családok kerületbe költözése a jellemző: ezt támasztja alá, hogy 2018-ban nőtt az 5 év feletti gyermekek és szüleik korosztályához, a 35 év feletti korcsoportához tartozók száma. Ez azt feltételezi, hogy a kerületben hosszabb életszakaszt terveznek eltölteni.

4. sz. táblázat: A nyugdíjban, járadékban részesültek száma születési évek szerint, XVI. ker., 2016. (fő)

Születési évek	Nyugdíjak, járadékok mindösszesen	Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjas	Korhatár alatti rokkantsági nyugdíjak	Sajátjogú nyugdíjak összesen	Özvegyi nyugdíjak (főellátásként)
-1929	1 117	1 047	1	1 048	62
1930-39	3 767	3 725	9	3 734	25
1940-44	4 034	4 010	5	4 015	8
1945-49	4 828	4 801	0	4 801	16
1950-	5 912	3 562	1 300	5 247	124
Összesen:	19 658	17 145	1 315	18 845	235

Forrás: Nyugdíjfolyósító Igazgatóság

5. sz. táblázat: A nyugdíjban, járadékban részesültek számának megoszlása a havi teljes ellátás nagysága szerint, XVI. ker. - 2017.*

Havi teljes ellátás összege, Ft	Ellátások mindösszesen	Öregségi nyugdíjas	Saját jogon nyugdíjban részesült	Özvegyi és szülői nyugdíjban részesült	Rokkantsági ellátásban részesült	Rehabilitációs ellátásban részesült	Korhatár alattiaknak járó ellátások
-10 000	26	6	7	0	1	0	0
10 000-19 999	55	12	13	27	1	0	0
20 000-24 999	30	1	2	10	1	0	0
25 000-29 999	112	13	28	10	11	4	0
30 000-34 999	234	26	126	8	89	11	0
35 000-39 999	248	24	55	8	18	13	0
40 000-44 999	170	54	135	6	80	1	0
45 000-49 999	201	103	173	6	64	5	1
50 000-54 999	175	117	154	11	37	0	0
55 000-59 999	286	209	261	5	51	1	0
60 000-64 999	355	251	339	7	87	0	1

65 000-69 999	387	286	359	15	70	2	1
70 000-74 999	458	358	435	8	75	1	1
75 000-79 999	470	396	460	9	64	0	0
80 000-84 999	565	487	544	19	55	1	1
85 000-89 999	615	527	602	11	72	1	2
90 000-94 999	621	554	605	13	51	0	0
95 000-99 999	612	555	598	12	43	0	0
100 000-109 999	1 408	1 333	1 390	14	55	0	2
110 000-119 999	1 404	1 333	1 393	9	56	0	4
120 000-129 999	1 418	1 366	1 413	5	42	0	5
130 000-139 999	1 383	1 340	1 381	2	38	0	3
140 000-149 999	1 223	1 150	1 213	8	42	0	21
150 000-	7 095	6 851	7 086	3	83	0	152
Összesen:	19 551	17 352	18 772	226	1 186	40	194

*: egy személy több oszlopban szerepel (pl. aki öregségi nyugellátásban részesül, az egyben saját jogú, vagy hozzátartozói ellátásként is besorolt.) Így a táblázat 1., és a többi oszlopai között nincs számszaki összefüggés.

** : 2014. december óra megszűnt ellátás

Forrás: Nyugdíjfolyósító Igazgatóság

6. sz. táblázat – Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma nemek szerint

év	nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülő férfiak száma	nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülő nők száma	összes nyugdíjas
2013	8 144	12 362	20 506
2014	7 928	12 223	20 151
2015	7 655	12 003	19 658
2016	7 655	11 809	19 464
2017	7 535	11 764	19 299

Forrás: KSH Tsatinfo

7. sz. táblázat: Pénzbeli és természetbeni szociális támogatások adatai 2018. december (62 év felettek száma: 18 385)

Ellátási forma	Ellátásban részesültek száma	Ellátásban részesült 62 év felettek száma	62 év feletti ellátott / ellátásban részesült	62 év feletti ellátott / 62 év feletti lakos
Rendkívüli települési támogatás	1746	510	29,21%	2,77%
Gyógyszertámogatás	377	193	51,19%	1,05%
Rezsitámogatás	39	11	28,21%	0,06%
Temetési támogatás	106	77	72,64%	0,42%
Lakhatási támogatás	152	53	34,87%	0,29%

Forrás: Polgármesteri Hivatal Szociális és Gyermekvédelmi Iroda

8. sz. táblázat: Személyes gondoskodás igénybevétele 2018.

Ellátási forma	Igénybevevők száma
Étkeztetés, ebből:	620 fő összesen,
- gépkocsival házhoz szállított:	367 fő
- saját részre elvívó:	171 fő
- helyben (idősek klubjában) étkező:	82 fő
Házi segítségnyújtás	124 fő
Házi segítségnyújtás és étkeztetés:	30 fő
Nappali ellátás idősek számára:	158 fő
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás:	81 fő

Forrás: Területi Szociális Szolgálat

A kerület lakosságának közel negyede 60 év feletti.

A nyugdíjas korosztály és a nyugdíjban, járadékban részesítettek számát összevetve elmondható, hogy a kerület idős lakossága nem marad jövedelem nélkül. Ezt az is alátámasztja, hogy a kormányhivatal mindösszesen 12 főnek folyósít időskorúak járadékát.

2017-ben a nyugdíjszerű ellátásban részesülők 36,29 %-a 150 E Ft feletti ellátást kap. Közel 200 fő az, akinek havi jövedelme az öregségi nyugdíjminimum alatt van. Fontos megjegyezni, hogy egy részük nem öregségi nyugdíjban részesül. Csökkentett összegű öregségi nyugdíj pedig azért lehetséges, mert a megfelelő szolgálati idő hiánya ezt eredményezi. A TEIR adatbázis szerint 2013 - 2014-re az átlagnyugdíj emelkedett, a korábbi évekhez képest: 2013-ban: 123 863.- Ft, 2014-ben 127 538.- Ft, mely az összes nyugdíjszerű ellátás átlagát tartalmazza. 2016-ra 134 106 Ft-ra emelkedett. Az ellátásokban részesülők megoszlása annak összege szerint annyiban változik, ahogy az ellátások összege emelkedik, de nagyságrendi változás nem jellemző.

A 62 év felettek alulreprezentáltak a segélyezettek között. Ennek oka, hogy a nyugdíjak átlagos összege folyamatosan emelkedik.

A TEIR adatbázis szerint az elmúlt években az 55 év felettek közül éves szinten 300 fő, aki regisztrált munkanélküli. Ők az a csoport, akik az idősödés felé közeledve a szegénységgel veszélyeztetettek, ha nem tudják a nyugdíjhoz szükséges szolgálati időt elérni.

Összességében tehát azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a XVI. kerületben az idős korosztály legjellemzőbb vonása nem az, mely általánosan elismert tény, hogy az idős kor szegénységgel jár. Természetesen oda kell figyelni az időskori elszegényedés problémájának kezelésére, és a rászoruló idősök támogatására, de nagyobb kapacitást lehet az egyéb ellátások (személyes gondoskodás) és támogató rendszerek fejlesztésére fordítani.

5. A XVI. KERÜLETI IDŐSELLÁTÁS BEMUTATÁSA

Az idősellátás egyik kiemelkedő célkitűzése - a segítő tevékenység mellett -, az idősök szociális esélyegyenlőségének megvalósítása. Az alapellátás intézményeinek az is feladata, hogy erősítse azokat a társadalmi szerepeket, amellyel az idős emberek helyüket megtalálhatják a mindennapokban. Felmerül a kérdés, hogy az e a feladat, hogy régi tanító, bölcselő, tudásátadó szerepeiket erősítsük a generációk közötti szakadék csökkentésével, vagy abban segítsük őket, hogy feldolgozzák: a jövő már nemcsak az ő tapasztalataikra épül és ezért intézményeinknek elsődleges feladata e téren, hogy segítsenek abban, hogy az idős emberek új szerepeikre rátalálhassanak. A helyi tapasztalat bizony azt mutatja, hogy e két iránynak meg kell férnie egymás mellett, és a szakembereknek személyre szabottan kell felismerniük, kinek mire van igénye, lehetősége, kit melyik irány motivál jobban.

Az idősellátás rövid története a kerületben

1970-ben kezdődött a szociális ellátórendszer kialakítása az első Öregek Napközi Otthonának átadásával, melyben 30 idős embernek nyújtottak segítséget. Ezzel egy időben három hivatásos gondozónővel és társadalmi tiszteletdíjas aktívával megkezdődött a területi gondozási munka: a területi étkeztetés és a házi gondozás.

1976 májusában adták át a II. sz. Öregek Napközi Otthonát, ami már a növekvő igényeknek megfelelően egy új korszerű intézmény volt Rákosszentmihályon, 40 fő nappali ellátásának biztosításával, minden igényt kielégítően: barkácsszobával, fektetővel, orvosi szobával, és egyben az Egyesített Szociális Intézménynek is otthont adott.

1978-ban 5 fő házi gondozónő látta el a területi munkát, majd a megnövekedett igények miatt 1987-ben gondozási körzetek kialakítása vált szükségessé, mert a segítségre szoruló idősök száma 374 főre emelkedett. Ekkor már 17 gondozónő dolgozott területen.

1989-ben a kerület nagyságát tekintve 28 házi orvosi körzet működött, ehhez igazítva 28 hivatásos gondozónői állást kapott a szolgálat.

1990 júniusában az első Idősök Klubja korszerűtlensége miatt szükségessé vált az I.sz. Gondozási Központ és az I. sz. Idősök Klubja létrehozása Mátyásföldön, a Veres Péter út 109. szám alatt, és egyben ez az épület lett a területi gondozás központja is.

1991. január 1-től kerületünkben több bölcsőde is megszűnt, így lehetőség nyílt egy üres épületben újabb intézmény kialakítására. 1997-ig folyamatosan bővültek a gondozási központok és az idős klubok.

Jelenleg négy telephelyen 3 Gondozási Csoport működik és 4 Idősek Klubja várja az aktív időseket. Jelenleg 200 férőhelyre rendelkezik működési engedéllyel az intézmény. Jelenleg 158 fő a napi átlagos kihasználtság, de ez egy napi igénybevételi átlag, melyet befolyásolnak a betegségek, illetve a más program miatti távolmaradások. A gondozási csoportoknak 256 fő házi segítségnyújtásban részesülő ellátására van kapacitása. A konyha 500 adag ételt főz naponta, mellyel elérte az engedélyezett maximumot, de emellett - a lakcímre szállított és saját részre elvitt (nem helyben fogyasztott) étel biztosítására szerződött szolgáltató által - az igényeknek megfelelő adagszámú meleg ételt tudnak biztosítani, a hét hat napjára. Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás keretében egy 2018. évi kapacitásbővítés eredményeként már 85 készülék áll a kerület lakosai rendelkezésére. 2010. óta az idősek átmenti gondozóházi ellátása is biztosított.

4.1. KÖTELEZŐ ÖNKORMÁNYZATI FELADATOK

Az idősellátást érintő kötelező önkormányzati feladatokat a Szoc. tv. határozza meg, mely alapján az ellátások két köre: pénzbeli-természetbeni ellátások, személyes gondoskodást nyújtó alapellátások.

Összességében elmondható, hogy a kerület igyekszik olyan színvonalon, és olyan elérhető módon nyújtani a szolgáltatásokat, hogy az idősek az Önkormányzat látókörében maradjanak, igényeik ismertek legyenek és ezen igényekre támaszkodva, reagálva szerveződjön meg az ellátás.

4.1.1. PÉNZBELI ÉS TERMÉSZETBENI ELLÁTÁSOK

A pénzbeli és természetbeni ellátások közül azokat az ellátásokat emeljük ki, melyeket jellemzően az idősebb korosztály vesz igénybe, vagy amelyek közvetve befolyással lehetnek az idősek életére.

Időskorúak járadéka

Az időskorúak járadéka a megélhetést biztosító jövedelemmel nem rendelkező időskorú személyek részére nyújtott támogatás, mely a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén jár.

Az időskorúak járadékának havi összege jövedelemmel nem rendelkező jogosult esetén egyéb feltételek fennállásától függően a nyugdíjminimum 85 és 135 %-a közötti összeg lehet. Jövedelemmel rendelkező jogosult esetén az imént említett összegnek és a jogosult havi jövedelmének a különbözete, de minimum 1.000,- Ft.

Átlagosan 7-12 fő részesül havonta e támogatási formában, akiknek 80 %-a egyedülálló. A járadék havi összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegéhez viszonyítva kerül megállapításra. A 75 év feletti egyedülálló személyek magasabb összegű támogatást kapnak. Amennyiben a kérelmező rendelkezik jövedelemmel - fent leírtak alapján -, e jövedelem kerül kiegészítésre a jogszabályban meghatározott összegre.

Rendkívüli települési támogatás

A képviselő-testület a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, valamint az időszakosan vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek részére rendkívüli települési támogatást köteles nyújtani.

A szociális és gyermekvédelmi települési támogatásokról szóló önkormányzati rendelet értelmében rendkívüli települési támogatás állapítható meg a rezsiköltségek megfizetésében önhibájukon kívül elmaradásban lévő személyeknek, családoknak, valamint e támogatási forma gyógyszer-támogatásként is nyújtható.

Közgyógyellátás, gyógyszer-támogatás

A közgyógyellátás a szociálisan rászorult személy részére az egészségi állapota megőrzéséhez és helyreállításához kapcsolódó kiadásainak csökkentése érdekében biztosított hozzájárulás.

A közgyógyellátásra jogosultak (az idős korosztályt is érintően) számára a kormányhivatal alanyi közgyógyellátást, illetve normatív közgyógyellátást állapít meg.

A méltányossági közgyógyellátást 2015. március 1. napjától az önkormányzat rendeletében szabályozott gyógyszer-támogatás váltotta fel. E támogatást a kérelmezők rugalmasabban tudják felhasználni gyógyszerköltségeik enyhítésére, tekintettel arra, hogy nem csak a közgyógyellátásra kapható gyógyszerek kiváltására használható fel, továbbá évente több alkalommal is igénybe vehető.

Lakhatási támogatás

A lakhatással kapcsolatos rendszeres kiadások viseléséhez nyújtható települési támogatás a szociálisan rászoruló háztartásban élő személyek részére a háztartás tagjai által lakott lakás, vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadásaik viseléséhez nyújtott hozzájárulás.

A lakhatási támogatást elsősorban természetbeni szociális ellátás formájában, és a lakásfenntartással összefüggő azon rendszeres kiadások megfizetéséhez kell nyújtani, amelyek esetleges elmaradása a kérelmező lakhatását a legnagyobb mértékben veszélyezteti.

4.1.2. SZEMÉLYES GONDOSKODÁST NYÚJTÓ ALAPELLÁTÁSOK

A XVI. kerületben az idősellátást jellemzően a Budapest Főváros XVI. Kerületi Önkormányzat Területi Szociális Szolgálatáé végzi, négy telephelyen.

Étkeztetés

Az étkeztetés keretében azoknak a szociálisan rászorultaknak a legalább napi egyszeri meleg étkezéséről kell gondoskodni, akik azt önmaguk, illetve eltartottjaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani, különösen koruk, egészségi állapotuk, fogyatékoságuk, pszichiátriai betegségük, szenvedélybetegségük, vagy hajléktalanságuk miatt.

A kerületben ennek módjai:

- az Idősek klubjaiban, és az Értelmi Fogyatékok Nappali Ellátását igénybe vevők számára igény szerint biztosított az étkezés, hétfőtől péntekig helyben fogyasztással, szombatra (pénteki kiosztással) dobozba csomagolt étel formájában,
- saját részre elvitellel,
- ha azt egészségi vagy egyéb ok indokolja, kiszállítással.

Házi segítségnyújtás

Házi segítségnyújtás keretében a szolgáltatást igénybe vevő személy saját lakókörnyezetében kell biztosítani az önálló életvitel fenntartása érdekében szükséges ellátást.

Biztosítani kell az alapvető gondozási, ápolási feladatok elvégzését; az önálló életvitel fenntartásában, az ellátott és lakókörnyezete higiénias körülményeinek megtartásában való közreműködést; a veszélyhelyzetek kialakulásának megelőzésében, illetve azok elhárításában való segítségnyújtást.

A jogszabály a napi maximum 4 óra gondozást teszi lehetővé, melyet szakképzett gondozók végeznek a kerület területén.

Nappali ellátás – Idősek klubja

A nappali ellátás elsősorban a saját otthonukban élő, tizennyolcadik életévüket betöltött, egészségi állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek részére biztosít lehetőséget a napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére.

Az idősek igényeinek megfelelően a Klubok különböző programokat szerveznek, melyhez a személyi és tárgyi feltételek rendelkezésre állnak. Szükség szerint, segítik az egészségügyi ellátáshoz való hozzájutást, a hivatalos ügyek intézését. A nappali ellátás alkalmas a közösségi együttlétre, pihenésre. Az ellátást igénybevevők részére biztosított a személyes tisztálkodás, a személyes ruházat tisztítása, javítása, fodrász, pedikűr igénybevétele.

Idősek átmenti ellátása

Az idősek gondozóházába azok az időskorúak, valamint azok a 18. életévüket betöltött beteg személyek vehetők fel, akik önmagukról betegségük miatt vagy más okból otthonukban időlegesen nem képesek gondoskodni.

2010 júliusától a IV. kerületi Önkormányzattal kötött szerződés alapján az Őszi Fény Integrált Gondozási Központ szolgáltatásának igénybevételevel érhető el az ellátás. 2018-ban 2 fő vette igénybe tartósan a szolgáltatást, akik idősotthoni elhelyezésre vártak, illetve egy fő a családja üdülése alatt. Érdeklődő több is volt, akik végül kérelmet nem nyújtottak be.

Az alábbi táblázatok bemutatják az alapellátás igénybevevőinek számát, megoszlását.

9. sz. táblázat: ellátást igénybevevők száma

Év	Étkeztetésben részesülő /fő	Házi segítségnyújtásban részesülő/fő	Étkeztetésben és házi segítségnyújtásban részesülő/fő	Ellátottak összesen/fő	Változás előző évhez
2013	614	86	49	749	32
2014	626	94	50	770	21
2015	659	91	57	807	37
2016	654	88	51	793	-14
2017	653	126	42	821	28
2018	620	124	30	774	-47

Forrás: Területi Szociális Szolgálat

Az igénybe vevők száma a 2018. évben csökkenést mutat. Meg kell vizsgálni ennek okát, és megtalálni azokat a csatornákat, ahol a potenciális ellátottak valóban elérhetők.

10. sz. táblázat: Alapellátás, ellátottak a szociális étkezés, a házi segítségnyújtás illetve az étkezés és házi segítségnyújtás esetében

	férfi									nő									Együtt :nő	összesen n
	0-5 éves	6-14 éves	15-18 éves	19-39 éves	40-59 éves	60-69 éves	70-79 éves	80-x éves	Együtt :férfi	0-5 éves	6-14 éves	15-18 éves	19-39 éves	40-59 éves	60-69 éves	70-79 éves	80-x éves			
2013	3	7	3	29	74	68	66	49	299	6	7	6	40	75	91	89	136	450	741	
2014	3	9	7	16	58	71	66	53	283	7	11	7	36	75	103	101	147	487	487	
2015	4	8	6	20	53	68	82	53	294	3	6	6	23	58	113	136	168	513	513	
2016	1	0	0	22	54	66	80	57	280	1	1	2	35	62	101	139	172	513	793	
2017	1	0	1	16	31	74	97	89	309	0	5	4	13	46	106	147	191	512	821	
2018.	1	7	0	8	29	76	105	101	327	0	4	4	14	45	105	158	221	551	878	

Forrás: Területi Szociális Szolgálat

11. sz. táblázat: Nappali ellátás (idősek) férőhelye és kihasználtsága

Év	kihasználtság				Betöltött férőhely szám összesen	Engedélyezett férőhely
	Veres P. u.	János u.	Vidámvásár u.	Érsekújvári u.		
2013	51	80	46	31	208	200
2014	49	81	46	30	206	200
2015	50	79	39	32	200	200
2016	44	76	40	34	194	200
2017	42	75	40	30	187	200
2018	48	72	39	32	191	200

Forrás: Területi Szociális Szolgálat

4.2. ÖNKÉNT VÁLLALT FELADATOK

4.2.1. FŰTÉSI TÁMOGATÁS

2006. óta az Önkormányzat minden évben támogatást nyújt a nyugdíjasoknak (és nagycsaládosoknak) a leghidegebb téli hónapokban, a fűtési költségek terhének enyhítésére. 2015-ig pályázati formában biztosította a támogatást, azóta az eljárás egyszerűsödött, kérelem benyújtásával igényelhető.

12. sz. táblázat: A fűtési támogatásban részesülőkről

Év	Fűtési támogatásban részesült	ebből nyugdíjas
2013	156	113
2014	143	111
2015	104	82
2016	105	81
2017	110	86
2018	111	81

Forrás: Szociális és Gyermekvédelmi Iroda

4.2.2. JELZŐRENDSZERES HÁZI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás 2004-ben próbaként indult. 2005-től az Önkormányzat szerződés alapján biztosítja a szolgáltatást, amely 2010-től már nem kötelező önkormányzati feladat. A Képviselő-testület felismerte azonban azt, hogy milyen nagy segítséget nyújt egy-egy esetben a szolgáltatás, ezért állami támogatásra kiírt pályázat elnyerésével, nagymértékű saját forrás bevonásával, majd 2013. július 1-jétől átvállalt állami feladatként tovább biztosítja azt. 2018 őszétől már 85 készülék van az idősek használatában.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás a saját otthonukban élő, egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt rászoruló, a segélyhívó készülék megfelelő használatára képes időszerű vagy fogyatékos személyek, illetve pszichiátriai betegek részére az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek elhárítása céljából nyújtott ellátás.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás keretében biztosítani kell az ellátott személy segélyhívása esetén az ügyeletes gondozónak a helyszínen történő haladéktalan megjelenését; a segélyhívás okául szolgáló probléma megoldása érdekében

szükséges azonnali intézkedések megtételét; szükség esetén további egészségügyi vagy szociális ellátás kezdeményezését.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás igénybevétele szempontjából szociálisan rászorult az egyedül élő 65 év feletti személy; az egyedül élő súlyosan fogyatékos vagy pszichiátriai beteg személy; vagy a kétszemélyes háztartásban élő 65 év feletti, illetve súlyosan fogyatékos vagy pszichiátriai beteg személy, ha egészségi állapota indokolja a szolgáltatás folyamatos biztosítását.

13. sz. táblázat: Jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők

Év	Igénybevevők átlagos havi száma	Jelzések átlagos havi száma	Év folyamán kikerültek száma /fő	Év folyamán összes riasztás száma/fő	Krízis helyzet
2013	76	10,6	26	128	6
2014	72	6	16	36	2
2015	69	13,2	33	158	5
2016	75	11,41	25	137	16
2017	76	7,25	24	87	12
2018	81	12,25	19	147	15

Forrás: Területi Szociális Szolgálat

14. sz. táblázat: A jelzőrendszeres házi segítségnyújtást igénybe vevők korösszetétele, 2018

	65 év alatt	65-69 év	70-74 év	75-79 év	80 év feletti	Összesen
Egyedül élő személy		5	9	10	68	92
Kétszemélyes háztartásban élő személy		1	2	2	5	10

Forrás: Területi Szociális Szolgálat

4.2.3. NYUGDÍJASOK SEGÍTŐ SZOLGÁLATA

A Nyugdíjasok Segítő Szolgálatának szolgáltatásai nyugdíjasok számára nyújthatók.

A Nyugdíjasok Segítő Szolgálatának

- biztosítja a háztartásban nyújtott, szakembert nem igénylő kisebb javítási munkák elvégzését,
- biztosítja a házi gondozó szolgálat és a támogató szolgálat feladatkörébe nem tartozó otthoni segítségnyújtást,

- szakembert igénylő javítási munka esetén tájékoztatást ad megfelelő referenciával rendelkező szakemberekről,
- kapcsolatot tart a Budapest Főváros XVI. Kerület Közhasznú Szolgáltató Szervezettel, szükség esetén megrendeli a munkát,
- szállító szolgáltatást nyújt, elsősorban egészségügyi ellátás igénybevételéhez.

A szolgáltatást az erre a célra használt telefonszámon (kék szám), vagy az intézmény munkatársai felé való szóbeli jelzéssel lehet igényelni.

2007 szeptemberében kezdte meg működését a Szolgálat. 2009 márciusától a mozgásukban kissé korlátozott idős emberek orvoshoz, illetve szakrendelésre szállításával bővült a szolgáltatás. 2013 szeptemberétől a szállító szolgálat tovább bővült, és immár a mobilitás és önálló élet segítése céljából bevásárlóközpontba és piacra is biztosít eljutási lehetőséget.

A szolgáltatásról a kezdetekkor minden létező fórumon tájékoztattuk az időseket: A helyi lakosok a Szolgálat bevezetéséről a XVI. kerületi Újságban megjelenő hirdetésből, a háziorvosi rendelőkben és a kerületi szakrendelőben kihelyezett szórólapokból, a Képviselői Híradókban megjelenő, a Szolgálat vezetőjével készített interjúból szerezhettek információt. Azóta a megcélzott csoport tud a szolgáltatásról, és egyre nagyobb körben veszik igénybe.

15. sz. táblázat: Nyugdíjasok Segítő Szolgálatának igénybevétele

Év	Ház körüli segítségnyújtás száma	Szállítószolgálat igénybevételének száma	Összesen	Igénybevevő/fő
2013	909	600	1 509	229
2014	644	592	1 236	380
2015	799	894	1 693	328
2016	650	910	1 560	205
2017	825	1012	1 837	306
2018	780	1218	1 998	467

Forrás: Területi Szociális Szolgálat

4.2.4. KATTINTS NAGYI! PROGRAM

A Területi Szociális Szolgálat szervezésében 2011-ben kezdődő program, melynek keretében a nyugdíjasok alap és haladó szinten megtanulhatják a számítógép és internet kezelését. Az oktatás iskolákban zajlik, ahol az infrastruktúra eleve rendelkezésre áll.

A szolgáltatás kezdetekor – országos adat szerint – az idősek 75%-a nem használt internetet, holott a mai világban már szinte elengedhetetlen, ha azokra a dolgokra gondolunk, amik az időseket érintik, akár ügyintézésről, akár ár-összehasonlításról, utazásszervezésről, menetrend-információról, vagy a távoli gyerekekkel, unokákkal való kapcsolattartásról legyen szó.

Az érdeklődés akkora, hogy előjegyzésbe kell venni a tanulni vágyókat. A program minden idős számára nyitott, ingyenes számítástechnikai tanfolyam, melyet a nagy sikerre való tekintettel 2010. óta folyamatosan indítanak. 2012-ben már nemcsak

kezdő, hanem haladó tanfolyam is indult azok számára, akik számítógép-kezelő és internethasználó tudásukat fejleszteni szeretnék. Így vannak, akik több tanfolyamon vettek már részt. Eddig összesen 451 fő részesült oktatásban.

4.2.5. EGYÉB, AZ IDŐSEKET TÁMOGATÓ TEVÉKENYSÉGEK, NÉPSZERŰ PROGRAMOK

Idősek Világnapja rendezvényei

Az ENSZ által kitűzött naphoz, október 1-jéhez közel eső időpontban a Területi Szociális Szolgálat szervezésében, az Önkormányzat anyagi támogatásával az Erzsébetligeti Színházban egy ingyenes ajándékműsorral, és szerény fogadással kedveskedünk a kerület időseinek, elismerve mindazt, amit nekik köszönhetünk. Ez a hagyomány már hosszú évekre visszanyúlik. A program szervezésében fontos elv, hogy a műsor szervezése az idősek bevonásával történik: jelzik igényüket, hogy milyen műfajú művészeket látnának szívesen, és az intézmény természetesen ezt figyelembe véve szervezi a műsort. Az elmúlt néhány év meghívott művésze volt R. Kárpáti Péter (műsorvezetőként), Faragó Tamás Topi, Domokos László, Szemerédi Bernadett, Várkonyi András, Varga Izabella, Gyebnár Csekka, Bereczki Zoltán, Badár Sándor, Tihanyi Tóth Csaba, Bognár Rita, Forgács Gábor, Kovács Kati, Szomszédnéni Produkciós Iroda (a Dumaszínház művészei), Éles István, Oszvald Marika.

A programon rendszeresen 500 fő feletti nyugdíjas vesz részt. A ráfordítás évente 1 800 e Ft körüli.

A Szeretet és Hűség Napja rendezvény

A program jellegéből adódóan (a házassági kor kitolódásával) elsősorban az idősebb, vagy középkor feletti házaspárokat érinti a program. Minden évben, az akkor 25., 30., 35., 40., 45., 50. és 50. év feletti házassági évfordulójukat ünneplőket várják ezen a napon az Erzsébetligeti Színházban, ahol a házaspárok családjukkal, meghívott vendégeikkel, barátaikkal ünnepelhetik évfordulójukat. A házassági hűségeskü ünnepélyes megújítását emléklappal igazolják. Ünnepi műsorral, díszvacsorával és zenés mulatsággal teszik emlékezetessé ezt a napot. Neves fellépő-művészek teszik értékesebbé az estét, mint például: 2017-ben Aradszky László, 2018-ban Csongrádi Kata, 2019-ben Soltész Rezső.

Az ünnepséget 2007. óta rendezi meg az Corvin Művelődési Ház és a Területi Szociális Szolgálat közösen. 2011-ben 29 pár vett részt a rendezvényen, közülük 40 fő 65 év feletti. A korábbi években is hasonló adatok a jellemzőek.

Korosztályok közötti kapcsolat

A Nyugdíjas klubok nagy hangsúlyt fektetnek a korosztályok közötti kapcsolat fenntartására, kialakítására. Ennek keretében hagyománnyá vált, hogy ünnepek alkalmával a kerületi iskolák, óvodák szervezésében gyermekek adnak műsort az időseknek, és rendszerint saját készítésű ajándékkal is kedveskednek. Az általános iskolák felsőbb osztályainak tanulói pedig alkalmanként meglátogatják az időseket, mintegy „nagyszülő-unoka” viszonyt kialakítva. Ezzel lehetőséget adnak az időseknek tapasztalataik, tudásuk átadására, illetve a gyerekeket is közelebb hozza a program az idősekhez, problémáik, életfelfogásuk, viselkedésük, mentalitásuk megértéséhez.

Az évenkénti Idősek Világnapja alkalmával a *Rácz Aladár Zeneiskola* növendékei ingyenes fellépéssel köszöntik az időseket.

2010-től a XVI. kerületben lévő *Szerb Antal Gimnázium tanulói* havonta 1 órát speciálisan időseknek való tornát tartanak. A foglalkozás alatt a diák segíti az idős klubtagot (párban) a mozgásban. A kezdeményezés erősíti a diákok szolidaritását, empátiáját, és minden résztvevővel megismerteti a másik korosztály „valódi én”-jét. A programban résztvevő diákok évfolyamai befejezték a Gimnáziumot. Az idősekben azonban megfogalmazódott az igény a folytatásra. Ezért cél a program újjáélesztése.

Kerületi Egészségnapok, szűrő programok

Az Önkormányzat és a XVI. kerületi Kertvárosi Egészségügyi Szolgálat évek óta rendszeresen megrendezendő programja a méltán népszerű Egészségnap. Ennek keretében az egészséges életmódot előtérbe helyező előadások, bemutatók, családi programok várják az érdeklődőket, valamint ingyenes szűrővizsgálatokon vehet részt a lakosság. Amennyiben a szűrővizsgálat eredménye azt indokolja, a szakemberek tanácsadásban részesítik az érintetteket, és helyben időpontot foglalhatnak a szakellátás rendelkezéseire. A szűrések nagyon népszerűek az idősebb korosztály körében is.

2018-ban a kerületi Egészségnapon kívül ősszel a Richter Egészségváros program is helyszínül választotta a XVI. kerületet, ahol szintén nagy számban vettek részt az idősek a szűrővizsgálatokon, tájékoztató beszélgetéseken.

A sport és az idősek

A XVI. kerület vezetése nagy hangsúlyt fektet az egészséges életmód jegyében a sport népszerűsítésére. Sportlétesítmények szépülnek meg, és újak épülnek, lehetőséget adva az aktivitásra.

Az idősek klubjaiban nemcsak a mozgásra buzdítják a tagokat, hanem színes programokkal igyekeznek közelebb hozni a sportot, sportos életet.

A Veterán Olimpikonok Klubjának volt sportolója például legutóbb a vízilabda múltjáról és a felkészítés mikéntjéről mesélt.

A teljesség igénye nélkül felsorolva a kerületi sportolási lehetőségeket, azt láthatjuk, hogy a kínálat széles spektrumú, melyek közül jellemzően az idősek által is használatos a két uszoda, a Naplás tó körüli tanösvény, mely kiránduló és sétahely is egyben, az Ikarus Sporttelep, mely szenior fitnesz eszközöknek ad otthont, és működik egy Szenior Örömtánc Klub is. Több helyen vannak elérhető tenispályák, számtalan fitneszterem (minimum 20) változatos kínálattal, valamint íjász klub, illetve több helyen lovaglási lehetőség is van. Nordic Walking egyesület is működik a kerületben, amelynek tagjai reggelente a Havashalom parkban láthatók sportolás közben. A kertvárosi jelleg, illetve a külső kerület, mint adottság, előnyös a kerékpározást, sétát, terepfutást kedvelőknek. Az elmúlt időszakban kialakításra került a Szilasmenti Kerékpárút, új közterületi fitnesz eszközök telepítése valósult meg. Ez utóbbiak telepítése tovább folytatódik.

Program lehetőségek nyugdíjasoknak

Az Önkormányzat közművelődési intézményei alapfeladatuknak eleget téve helyszínt biztosítanak a művelődő közösségeknek, melyek a lakosság számára biztosítanak szabadidős, kulturális lehetőségeket. Ezek közül kiemelkedően sikeresek az alábbiak:

Corvin Művelődési Ház:

- Tavaszi Szél Nyugdíjas Klub

- Corvin Bridzsklub
- Kertvárosi Tarokk Klub
- Ezüstgeneráció – aktív szenior klub – Rumiklub (társasjáték)
- XVI. Kerületi Szenior Táncklub
- Vidám Szenior Torna és Táncklub

Kertvárosi Helytörténeti és Emlékezet Központ

- Hímző szakkör
- Hagyományőrző tevékenységek helyszíne

5. AZ IDŐSEK BEVONÁSA A XVI. KERÜLET ÉLETÉBE

5.1. IDŐSÜGYI TANÁCS

Budapest Főváros XVI. kerület Önkormányzatának Képviselő-testülete 169/2007. (III. 21.) számú határozatával létrehozta a XVI. Kerületi Idősügyi Tanácsot, mint konzultatív, véleményező, javaslattevő szervet. Véleménye kikérhető az idősök életkörülményeit közvetlenül érintő döntésekhez, az idősokorúak érdekeinek védelmére, a korosztályra jellemző szükségletek kielégítése érdekében, illetve az ezzel foglalkozó szervek véleményének közvetítésére az önkormányzat felé, az Idősök Világnapja megünneplésével kapcsolatban, és az idősök megbecsülésének fokozása tárgyában. Elnökének a Képviselő-testület a kerület egyik idős, méltán elismert díszpolgárát jelölte.

6. A XVI. KERÜLETI IDŐSÜGYI SZERVEZETEK

Cinkotai Nyugdíjas Polgárok Köre

Közösségi Civil Házak működtetnek a kerületben. Igyekeznek összefogni a Cinkotán élő idősöket. Egészségmegőrzéssel, egészséges életmóddal kapcsolatos, illetve a kulturális életet felpezsdítő programokat szerveznek. Évi 3-4 alkalommal bált tartanak, mely az aktív közösségi életet segíti.

Árpádföldi Közösségi Egyesület

Eredendően nem idősügyi szervezet, de tagsága mára elsősorban az idősödő, 50-60 éves korosztályból tevődik össze, de a generációk közötti kapcsolattartás jegyében programjaikra elhívják az unokákat. Tevékenységük hagyományőrzés (ünnepekhez kapcsolódóan programszervezés), kulturális programok szervezése (pl. Irodalmi Est, Asszonykórus), egészségmegőrzésként kirándulásokat, szabadtéri programokat szerveznek. Az Egyesület által használt épület helyet ad baba-mama klubnak, Ringatónak is, ezzel a fiatalabb korosztály beemelhető tevékenységükbe, és talán utánpótlást jelenthet a tagság számára.

Rákosszentmihály és Sashalmi Nyugdíjas Baráti Kör

Egy kerületi lakos hívta életre, barátai segítségével. Önszerveződés formájában közös programokat szerveznek, és igyekeznek hagyományt teremteni tevékenységeikhez. Céljuk a hagyományok ápolása és a kulturális élet összefogása a nyugdíjasok körében.

SITE Diabetes Klub

Tagsága elsősorban idősekből, idősödőkből áll, illetve programjaikon főként nyugdíjasok vesznek részt. Az egészségmegőrzés, egészséges életmód a fő célkitűzésük. Ennek keretében klubnapjaikon uzsonna mellett meghívott vendégekkel ismeretterjesztő előadásokat tartanak.

Országos Nyugdíjas Polgári Egyesület

Országos, de a kerületben működő polgári, konzervatív, nemzeti, keresztény értékeket valló szervezet. Az Egyesület célja ezen értékrend megőrzése, képviselése, illetve az érdekképviselet.

Fontos számukra a demokrácia, a jogszerűség, a humánus, a szolidaritás hirdetése, elősegítése, a generációs párbeszéd folyamatossága.

A kormányzat és az önkormányzatok tisztségviselőivel való párbeszédet célként tűzték ki. Tevékenységük a szociális segítségnyújtás, családsegítés, kulturális tevékenység és kutatás köré épül.

Rendszeres programjaikon támogatják a fiatalokat (pl. fiatal író könyvbemutatója, fotókiállítás), vagy értékrendjükkel összhangban előadásokat, beszélgetéseket szerveznek, melyen meghívott vendégeik révén széleskörű tájékoztatást nyújtanak. Ezen alkalmakat használják az Önkormányzattal való kapcsolattartásra is, mivel vendégeik sokszor önkormányzati képviselők, intézményvezetők.

7. STRATÉGIAI TERVEK, CÉLKITŰZÉSEK

7.1. JÖVŐKÉP

A XVI. kerület vezetése fontosnak tartja azt az alapelvet, hogy az érintett idősök ismerik igazán saját problémáikat, igényeiket. Ezt szem előtt tartva továbbra is örömmel fogadják az idősök kezdeményezését, véleményét, akár szervezett formában valamely idősügyi szervezeten keresztül, akár egy - egy egyén vagy kisebb csoport megszólalásaként.

A jelenleg biztosított lehetőségek is az idősök igényeire reagálva jöttek létre, a továbbiakban is ezt a gyakorlatot követve szeretnénk fejleszteni az ellátásokat, szolgáltatásokat.

Így tehát a stratégiai célkitűzések nem feltétlenül konkrét feladatokat határoznak meg, hanem inkább azokat az irányokat, amelyekre figyelünk, amelyeket szem előtt tartva találunk választ a felmerülő igényekre, problémákra, speciális élethelyzetekre.

Jövedelem-biztonság

Az önkormányzat nem tud közvetlenül hatást gyakorolni a nyugdíjasok és az idős korosztály rendszeres jövedelmének alakulására, szinten tartására. Célként azt tudja kitűzni, hogy a támogatási rendszer kialakításakor a jövőben is kiemelten figyel az idősök igényeire, problémáira. Emellett helyi szinten kedvezményeket tud biztosítani, pl. a *Kertváros Kártya* által, mely a lokálpatriotizmust erősítő, és a kertvárosi kis- és középvállalkozókat támogató vásárlási konstrukció. A Kártya a kerületi polgároknak 8-15 százalékos kedvezményt biztosít a programhoz csatlakozott helyi vállalkozásoknál.

Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés

A közszolgáltatásokhoz való hozzáférés lehetősége többsíkú. Egyfelől jelenti, hogy akinek szüksége van bármely közszolgáltatásra, az tudjon a lehetőségekről, rendelkezzen megfelelő információval. Másrészt pedig azt jelenti, hogy azt lakóhelyéhez legközelebb, akadálymentesen tudja igénybe venni. És jelenti azt is, hogy azt a szolgáltatást kapja meg, ami számára a legmegfelelőbb.

Az önkormányzat és intézményei feladata a saját maga által nyújtott ellátások mindenki által való hozzáférhetőségének megteremtése, valamint segítségnyújtás az egyéb ellátásokhoz való hozzájutásban. Előbbinek eszköze *az igényekre való reagálás, a szolgáltatások fejlesztése*. Jelenleg a nappali ellátás szorul e téren fejlesztésre, ahol az ellátottak száma megegyezik a lehetőségekkel, a többi ellátás esetén új ellátottak jelentkezése nem okoz gondot. Utóbbival a feladat az információnyújtás, és szükség esetén segítségnyújtás az ügyintézésben.

Az Önkormányzat az információkat igyekszik eljuttatni a kerület lakosaihoz, idős népességéhez az által, hogy a változásokról, újdonságokról a kerületi újságon keresztül híradást ad, valamint az időseket érintő témákról szólóan megjelenteti a Kertvárosi Nyugdíjas Magazint.

Az idősek társadalmi szerepvállalása

Az idős, de még aktív lakosságot ösztönözzük a civil életre, a lehetőségek feltárására. Ennek teret adnak a minden település-részen elérhető Közösségi Házak.

Szorgalmazzuk az idősügyi szervezetek, időseket összefogó kezdeményezések aktív működését.

Az idősek aktivitását példázza, hogy a Nyugdíjasok Segítő Szolgálatának azon munkatársai, akik a szolgáltatás megkezdésekor kerültek alkalmazásba, önmaguk is nyugdíjasok.

Család szerepének hangsúlyozása

A család az elsődleges kisközösség, melyben az egyén szocializálódik. Idős korra a szerepek felcserélődnek, és az idősek nyújtják azt a háttérrel, támaszt, amit korábban ők kaptak. Ahogy az idős korban segítségre van szükség szintén a család az az elsődleges közeg, ahonnan ezt remélhetjük. A feladat e téren kettős: az idősekben erősíteni azt, hogy családjuk számít rájuk, megtalálhatják feladatukat, helyüket ebben a közösségben. Valamint igyekszünk a családokat közelebb hozni idős rokonaikhoz, például olyan családi programok szervezésével, melyeknek középpontjában az idős ember áll (pl.: nyílt nap az idősek klubjaiban).

Felkészülés az idős korra

Minden, ami az életben előkészületlenül éri az embert, mélyebben vagy keményebben sújtja. Sok mindenre felkészülhetünk, mindenekelőtt olyan dolgokra, melyeket tapasztalati úton ismerünk. Ilyen az öregedés is. Kérdés, hogy készülhetünk fel rá?² Fel kell készülnünk anyagilag, ha tehetjük öngondoskodás formájában; mentálisan, az új szerepek befogadására, és megélésére, valamint a veszteségek szép megélésére; egészségünk eltérő ütemű romlásra, testünk átalakulására. Egyéni szinten a növekvő élettartam a most idősödő korosztály saját életében

² Fritz Riemann: Az öregedés művészete, 41.o., Helikon Kiadó,

jelentkezik. Számíthatnak rá, hogy tovább élnek, mint szüleik, nagyszüleik. Így azt a képet, ami bennük élt az idős korról, annak hosszáról, felül kell vizsgálniuk. Önkormányzati szinten ez azt jelenti, hogy fel kell készülni a teljesen új igényekre az ellátó-szolgáltató területeken, szem előtt tartva azt a fontos tény, hogy a meghosszabbodott idős kor akkor élvezhető igazán, ha azt egészségben töltik.

Élethosszig tartó tanulás

Jelenleg folyó program a Kattints Nagy (4.2.4 pontban), mely az idősek képzését, oktatását célozza meg kerületi szinten. Amennyiben olyan igény mutatkozik, mely az Önkormányzat vagy intézményei szervezésében és közreműködésével megvalósítható, azt támogatjuk.

Informális utak elősegítése

A szervezethez kötődő segítség mellett igen fontos a saját források feltárása, azok használata, a kapcsolati tőke felismerése (család, barátok, szomszédság, régi kollégák, stb.). Segítséget tudunk nyújtani, elsősorban az alapellátási intézményeken keresztül (Területi Szociális Szolgálat, Napraforgó Család- és Gyermejkölési Központ) annak erősítésében, hogy az idős ember képes legyen felismerni és használni a környezete adta lehetőségeket. Ezek az informális utak megkönnyíthetik a mindennapi életet, új ismeretségeket hozhatnak, így segítve az aktív életet, illetve a szájpropaganda működésével első kézből kaphatnak információt a lehetőségekről, szolgáltatókról, azok milyenségéről.

Az önkéntesség szerepe

Az önkéntesség az egyik könnyen megvalósítható módja annak, hogy az idősödők és idősek aktív szerepet vállaljanak a közösség életében, ezáltal megtalálva helyüket, és az időskori élet értelmét.

A kerületben élen jár e téren a Magyar Vöröskereszt helyi szervezete. Új programként indítják, a kevésbé mobilis idősek látogatását.

A kerületben újjászerveződésen megy keresztül az Otthon Segítünk Szolgálat. Ennek keretében a még aktív idősek / nyugdíjasok olyan hasznos időtöltést találhatnak, amin keresztül kisgyermekes családoknak, gyermeküket egyedül nevelő szülőknek, vagy családi kapcsolatok hiányában segítség nélkül maradóknak nyújthatnak kézzel fogható támogatást.

Eddigi eredmények, szolgáltatások fenntartása, fejlesztése

Minthogy a jelenleg működő szolgáltatásokat valós igények hívták életre, azokat lehetőségeihez mérten az önkormányzat fenntartja, fejleszti, a jövőben is biztosítja. A továbbiakban is elsődleges szempont a jogszabályi megfelelés mellett a tényleges problémák kezelése, helyben elérhető módon, a speciális helyi igények szerint. Tovább folytatjuk az idősek által kedvelt programok szervezését évről-évre.

Az idős lakosság folyamatos bevonása a jövőkép alakításába

Az előző pontot kiszélesítve természetesen adódik, hogy nemcsak a szolgáltatások, hanem minden, az időseket érintő terület alakításába, fejlesztésbe szeretnénk bevonni a lakosságot. Szívesen fogadjuk kezdeményezéseiket. A folyamatosság abban nyilvánul meg, hogy egy-egy időszakot csak a kitűzött célok időben való teljesítése szempontjából tekintünk végpontnak, egyébként a mindennapi életben folyamatosan igényeljük a közös munkát, az ötleteket, és a megvalósítás esetleges kritikáját.

7.2. EGYÜTTMŰKÖDÉSI LEHETŐSÉGEK

Idősügyi civil szervezetekkel

Az együttműködésre az Önkormányzat nyitott. A minél aktívabb kapcsolat az idősügyi szervezetek jelentkezésén múlik, a lehetőséget az Önkormányzat megadja, és várja az aktív munkában részt venni kívánó szervezetek jelentkezését, javaslatait.

A civilekkel való kapcsolat jelenleg is élő, mely összefügg az önkéntességgel is: A Magyar Vöröskereszt helyi szervezete évenként ingyenes egészségügyi szűrővizsgálatot végez a klubokban (vércukorszint mérés, koleszterinszint mérés, hallás- és látásvizsgálat, vérnyomás ellenőrzés), az egészséges életmódról szóló előadással összekötve.

A Nagycsaládosok Egyesülete helyi szervezetének egyik tagja önkéntes gondozási segítséget végez a területen.

Több civil szervezet támogatja rendszeresen a rászoruló időseket ruha- és élelmiszer-adományaival.

Ágazatok között, az idősek érdekében

Az idősekről való gondoskodás összetett feladat, több tényező összhatásából alakul ki. Amikor ágazatközi együttműködésről van szó az időspolitiká kapcsán, akkor mindenki automatikusan az egészség-politika és a szociálpolitika kapcsolatára gondol. Mindez valóban igen fontos és jelentős feladat. Ehhez mérten nagy múltra tekint vissza, és jól működő kapcsolatokra épít.

Kevésbé kézenfekvő, a kerületben azonban már gyakorlati tapasztalatokat magáénak tudható, oktatási-művelődési területtel való együttműködés. Az együttműködés fenntartása abban áll, hogy az - korábban említett - élethosszig tartó tanulást célzó programokban az oktatási terület közreműködik, biztosítja az infrastruktúrát.

A foglalkoztatáspolitiká kapcsán kerületi szinten azt teheti meg az Önkormányzat, hogy rámutat az idősek foglalkoztatásának lehetőségére.

Egyházakkal

Az egyházakhoz tartozás a vallás gyakorlásának lehetősége mellett a társas kapcsolatokat, a közösségben való szerepvállalást, az önkéntességet is jelenti. Egy olyan közeg, mely az időseknek általában az élete részét képezi. Ezért a stratégiai célok megvalósításában támaszkodnunk kell rájuk, illetve forrásként kell használni az idősek ügyeivel kapcsolatban.

Generációk között

Az idősek és a középkorúak, fiatalok közötti kapcsolat segítése elsősorban egyéni szinten fontos, az adott családok életének segítségével. Nagyobb szerep vállalható a gyermekek korosztályával való kapcsolat kialakításában. Ez a korcsoport fogékony, előítélet-mentes. Ha meg tudjuk valósítani, hogy közelebb hozzuk hozzájuk az idősek korosztályát, akkor esélyt adunk annak, hogy felnőve is tisztelni, szeretni fogják saját időseiket, és ezáltal a társadalom idős rétegeihez való hozzáállásuk is kedvezőbb lesz a manapság tapasztalható előítéletes, mellőző magatartásnál, ezáltal megvalósítva a jövő nemzedékének szemléletformálását. Mindez az idősellátó intézményrendszer és az iskolák, óvodák együttműködésének, kapcsolatának továbbvitelével, más színterekre emelésével valósítható meg.

7.3. A CÉLOK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK ESZKÖZEI

Az Önkormányzat a célok megvalósításában elsősorban az intézkedései útján, intézményei pedig az aktív tevékenységükkel vállalnak szerepet.

A megvalósítás eszköze a Képviselő-testület képviselőinek és bizottságainak kezdeményező, újító javaslata, a civil szervezetek, egyházak tevékenysége, valamint maguk, az idősek és időződők tevékenysége, szerepvállalása.

A Stratégia felhívja a figyelmet arra, hogy a konkrét időspolitikai intézkedések, illetve az azokat végrehajtó munkák nem elegendőek a stratégiai célok megvalósításához.

Szükséges és elengedhetetlen az érintett csoport aktív szerepe, szándéka az életminőség javítására, és mindennek kinyilvánítása.

A Stratégia megalkotói ezért felszólítják a XVI. Kerület idős és időződő lakosságát, időügyi és civil szervezeteit, hogy az ön- és érdekérvényesítés keretében éljenek kezdeményezési lehetőségükkel!